

The book cover features a decorative border with several figures. At the top, a central figure is flanked by two others. On the left side, there are two figures: one standing and one seated. On the right side, there are two figures: one standing and one seated. At the bottom, a large coat of arms is depicted, flanked by two figures. The entire cover is framed by a blue border.

A BIBLIA
LEGSZEBB KÖNYVEI

KOHELETH
—
ESZTER

„GARAI” NYOMDA R.-T.

A BIBLIA LEGSZEBB KÖNYVEI

KOHELETH
ESZTER

BUDAPEST

A 6849

A BIBLIA LEGSZEBB KÖNYVEI

*

KOHELETH

TELEKES BÉLA FORDÍTÁSA
Dr. KECSKEMÉTI ÁRMIN BEVEZETÉSÉVEL

ESZTER

Dr. PFRIFFER IZSÁK FORDÍTÁSÁBAN
ÉS BEVEZETÉSÉVEL

„GARAI” IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-T.

KOHELETH

FORDÍTOTTA:

TELEKES BÉLA

A BEVEZETÉST ÍRTA:

DR KECSKEMÉTI ÁRMIN

A midras bölcsei arról elmélkednek, hogy miért kezdődik a Thóra (b'résit) b betűvel. „Azért, — felelik, — mert a b a beráká (áldás) szavának is kezdő-betűje“.

Ez a játszi ötlet az optimizmus költészete. A zsidóság az életet, a világot áldásnak vallja. Koheleth könyve pedig, mely hagyományunk szerint Salamon király műve s a címe annyit tesz, mint „a gyülekezetben beszélő“ (contionator) telve vigasztalan pesszimizmussal. Azt a temetői képet, hangulatot idézi föl, mikor Hamlet a kiásott és szertedobált koponyák láttára tündöklik, hogy mivé lettek. Akár Nagy Sándoré, akár Julius Caesaré: ez a vég. Vanitatum vanitas. Hisz nagyság, dicsőség minden egy helyre jut (3. 20): a sirba, a semmiségbe! „Minden hiabavalóság“ (1. 2.): szállóigévé lett Koheleth könyvének ez az ijesztően komor tanítása. Örök egyformaság a természetben, változhatatlan körforgás. Ami volt, az lesz, ami történt, az fog történni, semmi

A Biblia Legszebb Könyvei

új a nap alatt (1. 9.). A létnek se célja, se értelme; hasztalan keresi magyarázatát a bölcsesség. Az életben nincs erkölcsi törvényesség, logika és igazság, csak meddő fáradozás, az „elnyomottak könyve, akiknek nincs vigasztalójuk“, hogy jobb a rég meghaltaknak, mint a még élőknek (4. 1. 2.). Születni — meghalni, ültetni — kitépni, rombolni — építeni, sirni — nevetni, gyászolni — táncolni, szakítani — megvarrni, hallgatni — beszélni, szeretni — gyűlölni, harc — béke: egymást megemésztő ellentétek sorozata az élet. Az eredmény: semmi (3. 1—8.). Tudás, gazdagság, evés-ivás, nagyszerű alkotásokban magát kiélés, gyönyörhajszolás, — egyik sem életérték, csak „hivás és szél kergetése“. Minek fáradni, minek bármit is akarni? Hiszen jó és rossz, bűn és erény, jutalmazás és büntetés: merő fikciók. A természetnek mind egy: ember vagy állat; egy a sorsuk: a halál, mely után nem következik semmi (3. 19. 20.).

De a Prédikátor könyve nemcsak a mulandóság elégiája, hanem az Élet tra-

Koheleth

gikuma, melyet nem a Halál tesz tragikusná, hanem a probléma megfejthetlensége: hogy van-e és mi a célja az életnek, az embernek. Súlyos, félelmes téma; a Holbein világhíres „Haláltánc“-a csak részleges illusztrációja lehetne a pesszimizmus e bibliai könyvének, hogy mindenkiért bekopogtat a halál. Koheleth sokkal többet mond ennél: filozófiát, hogy az élőknek nem meghalni fáj, hanem élni. Miért? Mert nem tudjuk, mire való a temérdek céltalan vesződés. Ez a legfájóbb, hogy az ember nem elégítheti ki a tudásvágyát, hogy a bölcsesség tehetetlen, mikor az élet értékét és értelmét kutatja. Ez a motívum, a tudásvágy prometheusi szenvedélye a már-már öngyilkosságba menekülő Fausta és a világürt Luciferrel átrepülő Ádám feljajdulására emlékeztet. Valóban, mindahárom nemcsak a Madách remeke, hanem Koheleth és Faust is az Ember tragédiája, az embervoltunk végzete, erők és tudásunk végessége ellen való lázadozás. De Koheleth lelke nem viharzik; csendes fájdalma megnyugvásba szelidül.

A Biblia Legszebb Könyvei

Koheleth pesszimizmusa nem is anyyira temperamentum, éleslátás vagy filozófiai elv, hanem inkább milieu-termék, tapasztalatainak leszűrődése az általános ziláltság közepette, mely korának társadalmi, családi és közéleti viszonyait ki-kezdte. „Das Hohelied der Skepsis“, — így nevezte Heine Koheleth könyvét, hogy csupa kételkedés és tagadás. Milyen igaztalan megítélés. Koheleth az élet igénylésének, az Istenben és az életben való hitnek könyve is, csak ne kísértsen az „aut Caesar, aut nihil“ elve, hogy mert az ember nem lehet az Élet korlátlan fejedelme, hát senkije és semmije. A létezésnek pusztá ténye is öröm, mert édes a napfény (11. 7.) és jobb az eleven kutyának, mint a halott oroszlának (9. 5.). Az élet tartogat a számunkra diadalt és boldogságot: a tisztas munka élvezetét (5. 18.). Faust is megbékül a közhasznu, áldásos dologtevésben, melynek győzedelmes pillanatát szinte marasztalná: Állj meg, oly szép vagy!

Abszolút boldogság nincs, hát érjük be avval, ami elérhető. El is lát bennün-

Koheleth

ket Koheleth sok jó tanáccsal, az életbölcsesség tanításaival. A józan, harmónikus közepszer az okos életberendezés. Csak semmi túlzás: se a bölcsekedésben, mely kifárasztja a testet (12. 12.), se a munkában, se az élet élvezésében; még a jámborságban sem (7. 16.). Az ember legyen — ember. Ez a legkevesebb, de a legtöbb is. Üdve és fátuma. Bizzék a világ célszerűségében és erkölcsi rendjében. Istennek gondja van a jókra, akiket megjutalmaz s a gonoszok elveszik büntetésüket (8. 13.). Ha késnék az isteni igazságszolgáltatás, a földöntúli megítélés mindent kiegyenlít (12. 13—14.). Itt végzi Koheleth, lelki válságokon, vívódásokon át, a — zsidóságnál.

A talmudbölcseknek is kényes ügy volt ez a könyv (Sabb. 30 b. Meg. 7 a.). Aggályaik voltak, hogy belevegyék-e a Szentírásba, mert „szavai ellentmondanak egymásnak“, sőt epikureus szellemű is akad köztük (2. 24., 3. 12., 9. 7., 10. 19., 11. 9.) De kimagyarázták és elismerték kanónikusnak, el is kellett ismerniök egy olyan könyvnek zsidó jellegét, melyben

ez áll: „... Féld az Istent és tartsd meg parancsolatait, mert ez az egész ember“ (12. 13.).

A tudósok nagy többsége — ellenében a zsidó hagyománnyal — Koheleth könyvét, főkép 10. 16. alapján, a görög korból származtatja, hogy az időszámítás előtt 200. körül keletkezhetett Judeában. Nyelvezete inkább a misna, mint a biblia hébersége, átmenet a kettő közt. Megkapó érintkezések a stoicizmussal (1. 4—7. 3. 1—8.), Epikurosz és Herakleitosz bölcséletével. A zsidó ó-kornak talán legkritikusabb szaka a görög hódoltság ideje volt. A görög műveltség fajok és nemzetek kultúregységének laboratoriuma. A zsidó szellem is odakerült a nagy oldó és vegyítő processzusba s ha a hellén gondolatok s filozofémák savában meg is ereszkedett a zsidó népszellem etikuma és vallási őseleme — megint csak összeállt; a zsidóság kiheverte a kultúrtörténeti krizist. Végső szava mindig a Koheleth bölcsesége: „Féld az Istent és tartsd meg parancsolatait, mert ez az egész ember!“

Koheleth

Az Ember, az emberi szellem tragédiájának neveztük a Koheleth problémáját. De mintha inkább a vallás népének, a zsidóságnak örök lelki tragédiáját jelképezné. Akár hellenizmus, akár modernség: kulturkonfliktusok szenvedője és győztese ma is a zsidóság, mint akkor s most is csak azt feleli. amit hajdan felelt: „Féld az Istent és tartsd meg parancsolatait, mert ez az egész ember!“ Evvel az egyetlen mondattal a legjava zsidóságot adja Koheleth könyve; nem a zsidóság bölcséletét, hanem sokkal többet: a zsidóság bölcseségét.

Koheleth

Bölcs Salamon király oktató igéinek
könyve.

Ime, igéi az Oktatónak, Dávid fiának,
aki Jeruzsálem királya volt.

Az örök körforgás.

Csupa hiábavalóság, mondja az Oktató, csupa hiábavalóság, minden hiábavaló! Mit ér az ember temérdek fáradozása, akármire törekszik is a nap alatt? Nemzedékek mennek, nemzedékek jönnek, a föld pedig örökké marandandó. És fölkel a nap és lenyugszik a nap, visszasiet mindig arra a helyére, ahol föltámad. S száll a szél, száll délnek, átlendül északra s keringve kering és kiindulásához mindig visszatér a szél. Minden vizek a tengerbe folynak, de a tenger mégsem árad nagyobbá; akármerre folynak a vizek, minduntalan

Koheleth

újra csak oda folynak. Minden, minden oly csupa igyekvés itt, hogy ki sem mondható; szem látnivalóval nem győz jóllakni, fül hallanivalóval nem telhetik el. Minden, ami volt, csak ugyanaz, ami lesz és minden, ami történt csak ugyanaz, ami történni fog; nincs semmi új a nap alatt. Van ugyan amiről mondogatják: nézd, ez új, — de megvolt az mind már valamikor azokban a régesrégi időkben, amelyek mielőttünk voltak. Nincs emlékezés az akkori dolgokról s nem lesz a későbbiekről sem azok lelkében, akik utóbb élnek.

Kutatások és vizsgálódások.

Én, az Oktató, Izrael királya voltam Jeruzsálemben. És szívvel-lélekkel arra törekedtem, hogy kifürkésszem és bölcsen megismerjem mindazt, ami esak történik az ég alatt; áldatlan foglalkozás, amelyet Isten az emberek fiainak csak gyötrődésükre adott. Megvizsgáltam mindent, ami végbement a nap alatt s lám, az mind csupa hiábavalóság volt, szél-

A Biblia Legszebb Könyvei

nek hajszolása. Ami görbe, nem bír meg-
egyenesedni és ami nincs, nem számít-
ható. Szóltam szívemhez:

— Ime beh meggyarapodtam, na-
gyobbá növelvén bölcseségemet mind-
azokénál, akik előttem uralkodtak Jeru-
zsálemen; az én elmém sok tudásra és
okulásra tett szert.

És szívvel-lélekkel arra törekedtem,
hogy megismerjek minden bölcseséget és
megismerjek minden oktalanságot s dőre-
séget, de észrevettem, hogy ilyesmi is
csak szélnek hajszolása. Mert ahol sok
az okulás, ott sok a bánat és aki tudást
tetéz, tetézi gyötrelmeit.

A^m gyönyör — hiábavaló!

S szóltam szívemben:

— Nosza, hadd környezzen meg az
öröm, éld vígan világot!

És ime, ez is hiábavalóság volt. Rá-
szóltam a nevetésre: bolond vagy! és a
gyönyörre: mit érsz?

Aztán elhatároztam szívemben, hogy
boritallal üdítgetem majd testemet, de

Koheleth

úgy, hogy szívem bölcs vezérlőm maradjon és én a balgaságot markomban tarthassam, míg csak meg nem tudom, mi az, ami javára válik az emberek fiainak, mit kelljen cselekedniök, amíg életük napjai elperegnék az ég alatt.

Nagyon sok munkát végeztem: építettem magamnak palotákat és ültettem szőlőket magamnak. És neveltem magamnak kerteket és díszligeteket és ültettem mindenféle gyümölcsfát kertjeimbe. S készítettem magamnak nagy vízmedencéket, hogy terebélyesedővé öntöztessem belőlük a csemeték erdejét. Fogadtam szolgálókat s szolgálókat és volt házamban született cselédségem is. Jószágom is volt, szarvasmarhám és juhom, többmint azoknak mindvalamennyiöknek, akik előttem uralkodtak Jeruzsálemben. Gyűjtöttem magamnak ezüstöt és aranyat is, fejedelmektől és tartományoktól való kincseket, szereztem magamnak énekeseket és énekesnőket és az ember gyönyörüségét: asszonyt meg asszonyokat. S nagytisztességűvé gyarapodtam s tehetősebbé erősödtem mindazoknál, akik

A Biblia Legszebb Könyvei

előttem uralkodtak Jeruzsálemen ; és bölcseségem is megmaradt. S amit csak kívánt szemem, tőle meg nem tagadtam és semmiféle örömtől szívemet el nem tiltottam ; örömét is lelte szívem minden én munkámban és fáradozásaim eredményéből ezt tartottam meg jutalmamul.

Sorra nézvén tetteimet, mindent, amit kezem alkotott és minden iparkodásomat, amellyel munkámban fáradoztam, ime látom, mind hiábavalóság, szélnek hajszolása, semmit sem ér a nap alatt.

A bölcsesség — mit ér ?

És fordultam egyet, hogy megfigyeljem a bölcseséget, a bolondságot és az oktalanságot ; mert mit művelhet vajjon az ember, aki a király után következik : csak azt, amit már régóta művelnek. Láttam, különb a bölcsesség az oktalanságnál, amiként a világosság a sötétség-nél különb. A bölcsnek ott a szeme a fejében, az ostoba ellenben a sötétségben támo!yog ; de rá kellett eszmélnem,

Koheleth

hogy egyik is, másik is ugyanegy véget ér. Szóltam hát szívemben :

— Ha ugyanaz esik meg rajtam, ami az ostobán : mivégre van az én nagy bölcseségem ? ! S mondtam szívemnek :

— Ez is hiábavalóság, mert bölcsről meg ostobáról egyaránt nincs örök emlékezés, hiszen mindent, ami most van, feledés borít majd eljövendő napokban s bölcs meg ostoba meghal egyaránt.

Utáltam hát az életet, mert úgy rémlett, igen gonosz sors ez, amely így ér a nap alatt, hogy minden csak hiábavalóság, csak szélnek hajszolása. Megutáltam minden munkámat, amellyel fáradoztam a nap alatt, csak azért, hogy ráhagyjam arra az emberre, aki utánam él. Mert ki tudná, bölcs lesz-e vagy ostoba ? Pedig uralkodni fog az én munkámnak minden eredményén, amelyért fáradoztam és bölccsé lenni igyekeztem a nap alatt. Ez is hiábavalóság !

S fordultam egyet megint, hogy elvegyem kedvemet minden iparkodástól, amellyel fáradoztam a nap alatt. Minek legyen olyan ember e földön, aki böl-

A Biblia Legszebb Könyvei

cseséggel, tudással s ügyességgel fáradozik s munkája eredményét olyanra kénytelen örökölni, aki azon semmit sem dolgozott. Ez is hiábavalóság és nagy igazságtalanság.

Mert mi jutalma van az embernek minden küzködéseért és lelkes iparkodásáért, amivel fáradozik a nap alatt? Hisz életének minden napja csupa gyötrellem, minden törekvése csupa boszorkodás, szive még éjjel sem nyughatik el. Ez is hiábavalóság!

Nincs üdvösebb az emberre, minthogy egyék s igyék és lelkét élvezetekkel tartsa jól az ő munkájából; ezt is, úgy láttam, Isten keze adja. S vajon ki ehetik s ki buzgólkodhatik nagyobb gyönyörűséggel mint én? Mert annak, aki jó az ő szeme előtt, Isten ime adott bölcseséget és tudást és örömet, a rossznak ellenben ad vesződséget, hadd gyűjtsön, hadd kurgasson, hogy aztán odaadja annak, aki jó az Isten előtt. Ez is hiábavalóság, szélnek hajszolása.

Mindennek megvan a maga ideje . . .

Mindennek megvan a maga ideje és minden dolognak az ég alatt a maga pillanata. Megvan a pillanata a születésnek és pillanata a meghalásnak, pillanata az ültetésnek és pillanata az elültetett növény kiszakításának.

Megvan a maga pillanata az elpusztításnak is, meg a gyógyításnak, meg a rombolásnak és meg az építésnek.

Megvan a maga pillanata a sírásnak és meg a nevetésnek, meg a gyászbaborulásnak és meg a táncraferdülésnek.

Megvan a maga pillanata a kövek szétdobálásának és meg a kövek egybegyűjtésének,

megvan pillanata az ölelkezésnek és meg az ölelkezéstől való elidegenedésnek.

Megvan a maga pillanata a keresésnek és meg az elvesztésnek, megvan a pillanata a megóvásnak és pillanata az eltékozlásnak.

A Biblia Legszebb Könyvei

Megvan a maga pillanata a megtépésnek és meg az egybevarrásnak,
meg a hallgatásnak és meg a szó-
lásnak.

Megvan a maga pillanata a szeretés-
nek és meg a gyűlölésnek,
meg a pörbeszállásnak és a békü-
lésnek.

Bajlódások.

De mit ér a munkálkodó mindazza
amiben munkálkodik? Megismertem a
küzködést, amit Isten az emberek fiainak
avégre adott, hogy elvesződjenek vele.
Láttam, mily szépen teremtett mindent a
maga idejére; az örökkévalóságot is be-
oltotta lelkökbe, de az ember a nagy
művet, amelyet Isten teremtett, kezdeté-
től végéig mégsem foghatja föl. Ráesz-
méltem, hogy nincs az embernek üdve
más, csak hogy örüljön és jól élje vilá-
gát. Mert az is, hogy az ember eszik és
iszik és élvez minden fáradozásának
gyümölcsét, Isten ajándéka. Megtudtam,
hogy minden, amit Isten tesz, megmarad

örökké, ahhoz semmi hozzá nem tehető, abból semmi el nem vehető; rendeli pedig ezt Isten azért, hogy tőle féljenek. Ami van, már régen van és ami lesz, már régen volt; Isten újra előteremti, ami eltűnt.

S láttam továbbá a nap alatt: a jog helyén ott a csalárdság és az igazság helyén is ott a csalárdság s szóltam szivemben: igazon és álnokon majd ítélkezik Isten, mert megvan a maga ideje minden dolognak és felelni kell előtte minden cselekedetért.

S szóltam szivemben:

— Az emberek fiainak javáért van az, hogy Isten megpróbálja őket, hadd lássák, hogy magokban olyanok, mint az oktalan állat. Mert eléri a végzet az ember fiát és eléri a végzet az oktalan állatot és végzetük ugyanaz: amiképp meghal az egyik, azonképp meghal a másik is, mindvalamennyinek lelke ugyanegy: az ember sorsa az állaténál semmivel sem különb, mert hiábavalóság minden. Minden ugyanegy helyre jut, minden porból éledt és minden visszahal a porba. Kicsoda látta az ember fiának lelkét

vajjon felröppent-e a magasba és az ok-
talan állat lelkét, vajjon a mélybe tűnt-e,
a föld alá?

És ráeszméltem, hogy nincs üdvösebb
annál, ha az ember örömét lelheti a
maga munkálkodásában, mert ez az ő
jutalma; hiszen ki adna módot neki
mindazt látnia, ami utána elkövetkezik.

*

S fordultam másfelé s láttam, mi min-
denféle elnyomás van a nap alatt; ime
a leigázottak könnye és nincs, aki vi-
gasztalná őket, leigázóik kezéből csak
erőszakoskodást várhatnak, nincs nekik
vigasztalójuk.

És dicsértem a holtak sorsát, akiknek
meg kellett halniok, jobbnak dicsértem
az élőkénél, akiknek még élniök kell;
de mindkettőjükénél is boldogabbnak val-
lottam azt, aki megsemszületik s nem tudja
meg, mi minden rossz esik itt a nap alatt.

Mert láttam mindazt a nagy igyek-
vést és a cselekvések százféle ügyeske-
dését, ami mind nem egyéb, csak egyik
ember irigykedése a másik ellen. Ez is
hiábavalóság és szélnek hajszolása.

Az ostoba összekulcsolja kezét és a saját husát emészti. Bármiből egy maréknyi többet ér nyugalommal, mint két maroknyi belőle bajlódással, szélhajszó-lással.

*

És újra fordultam egyet s ime mily különös hiábavalóságot láttam: van egyvalaki és nincs vele másvalaki, sem fia, sem testvére nincs; de fáradozása csak nem ér véget, szeme nem bír jóllakni a gazdagodással: hát kiért fáradozom én, lelkeimtől kiért vonok meg mindenféle jót? Ez is hiábavalóság és áldatlan vesződség.

Többet ér kettesben lenni, mint egyedül, mert együtt kettőnek jó jutalma van küzködéseért. Ha elesnek, az egyik fölsegíti a másikat; de jaj az egyedülvalónak, aki elesik, mert nincs társa, aki fölsegitse. Ugyanúgy, ha ketten feküsznek együtt, melengeti egyik a másikat; de az egyedülvaló mikép melegedjék? És ha valaki rátámad egyikükre, kettesben könnyen ellenállnak neki és a hármas fonál nem egyhamar szakad el.

Jobb szegény és okos ifjúnak lenni, mint vén és oktalan királynak, aki nem bír immár intelmet megszivlelni. Mert amaz még a fogolytartó házból is arra jöhet ki, hogy király legyen, emez pedig, bár királyságba született, koldussorsra juthat. Láttam mind az élőket, akik járnak a nap alatt, ama másoknak, az ifjúnak pártján, aki a vénnek helyére kelt. S véget nem ér sokadalma e népnek, mindazoké, akiknek ő élén halad; de neki sem fognak ujjongani a későbbiek, mert ez is hiábavalóság és szélnek hajszolása.

Istenfélelem.

Vigyázz lábadra, midőn Isten házába, mégy. Odamenned, hogy okulj, üdvösebb mint mikor bolondok áldozásra kelnek; mert nincs annyi eszük ezeknek, hogy tudnák, mi rosszat cselekesznek.

*

Ne hirtelenkedjél a te szájaddal és a te lelked ne ejtsen hebehurgyán szót Isten előtt, mert Isten a menyben van,

Koheleth

te pedig itt vagy a földön; hozzá tehát kevés szóval beszélj! Mert jön az álom sok fáradozással és a sok beszédből a balga hangja cseng.

Ha fogadást teszesz Istennek, ne késlekedjél a megtartásával, mert nem leli Ő örömét a hebehurgyákban; amit fogadtál, tartsd meg. Többet ér, ha semmit sem fogadsz, mintsem ha fogadsz valamit és nem tartod meg. Ne engedd meg szájadnak, hogy lelkedet-testedet bűnre bírja rá s ne mondd Isten követének, hogy fogadásod tévedés volt; Istent a te beszédeddel minek haragítanád magadra, hogy kezed munkáját pusztulásra kárhoztassa? Mert csak a sok álom és a sok hiábavalóság kíván sok beszédet; inkább féljed az Istent!

Bajok.

Ha szegénynek sanyargatását és jognak s igazságnak elkobzását látod a tartományban, ne csodálkozzál e bánásmódon; magasra magasabb ügyel és valamennyiök fölött itél a Legmagasabb.

A Biblia Legszebb Könyvei

Az országnak pedig legfőbb érdeke: oly király, aki szolgálja földjét.

Aki az ezüstöt szereti, sohsem lakik jól ezüsttel s aki gazdagságért eped, annak nincs gyarapodása. Ez is hiábavalóság. Ha megsokasodnak a javak, megsokasodnak fogyasztói is, a kincs gazdájának pedig mi a haszna az egészből, ha csak az nem, hogy szemét legettetheti rajta.

Édes az álma a dolgosnak, akár keveset, akár sokat evett; a gazdagot pedig nagy jóllakottsága nem engedi aludni.

Van egy kegyetlen gyötrellem, amelyet láttam a nap alatt: amikor a gazdagságát valaki a saját bajára őrizgeti. Elvész ez a gazdagság minden keserves vesződség mellett is; az ilyen gazdag hiába nemzett fiát, semmi sincs kezében. Amily meztelennek szülte anyja, éppoly meztelenül megy majd el, ahogy jött; és áradozása jutalmául semmi olyat nem kap, amit magával elvihetne. És kegyetlen gyötrellem ez is: ahogyan jött, úgy kell majd mennie; mit ér hát vele, ha szélnek fáradozott? Hisz élete minden

Koheleth

napján sötétség rontja élvezetét, mind-egyre bosszankodnia kell és betegség emészti és elkeseredés.

Ime ilyen, amit én jónak, szépnek néztem: egyék és igyék s élvezze gyümölcsét fáradozásainak, amelyekkel vesződik a nap alatt élete napjainak istenadta során, mert ez az ő jutalma. Az is, midőn bárkinek Isten gazdagságot adott és javakat és mindennek élvezésére erőt, amellyel osztályrészét ki vegye és fáradozásaiban örömét lelje: valóban ez Isten ajándéka. Nem fog sokat töprengeni élete napjai felett, mivel Isten megengedte szívének, hogy örven-dezzen.

*

Van egy gyötrelem, amelyet láttam a nap alatt és ez sok embert nyomaszt. Ime valaki, akinek Isten gazdagságot, mindenféle jót s nagy tisztességet is ad, hogy semmije se hiányozzék, amit csak kíván, de Isten nem teszi oly hatalmassá mindezen, hogy élvezhesse javait, hanem más ember fogja örömét lelni bennök; ez is hiábavalóság és kegyetlen gyötre-

A Biblia Legszebb Könyvei

A hatalmaskodás megtébolyítja a bölcsét s a szívét megrontja a jutalom.

Jobb végezni, mint kezdeni; jobb a türelmes szívü a kevélykedőnél.

Ne hamarkodjék lelked boszúságra. mert a boszúság oktalanok keblében tanyázik.

Ne mondd: miért is van az, hogy a régi napok jobbak voltak a mostaniaknál? Mert nem bölcsesség kérdezned ezt!

Jó bölcsnek lenni vagyonosan s üdvös így látni a napot. Mert árnyékul van ugyan a bölcsesség és árnyékul az ezüst, de a tudásnak előnye: a bölcsesség mégis legjobban óvja meg gazdáját.

Nézd Istennek művét: vajjon kicsoda egyenesítheti ki azt, amit ő görbének alkotott? A jó sors napján élvezd a jót és a balsors napján lásd be: a jó mellé ezt avégből adta Isten, mivelhogy az ember maga után semmit sem talál.

*

Hiábavaló napjaim során mindent láttam: van olyan igaz ember, aki elpusztul igazságában és van gonosz, aki sokáig él gonoszságában. Ne légy túl-

ságosan igaz, s ne akarj szerfölött bölcsnek bizonyulni; minek pusztulnál el? Ne légy nagyon rossz s ne légy oktalan; minek vesszen életed időnap előtt? Jó, ha ezt is megmarkolod s amattól sem kapod el kezedet; Istenfélő ember minden veszedelemtől megszabadul.

*

A bölcsesség biztonságot ad a bölcsnek, többet, mintsem akár tíz városabeli hatalmas adhatna neki. Mert nincs oly igaz ember, aki mindig csak jót cselekednék s ne vétkeznék is.

Ne figyelj minden beszédre, fecsegsésre; minek hallanád szolgádat, hogyan becsmérel téged? Mert bizony nem egyszer tapasztalhatta szived, hogy te is becsméreltél másokat.

Ami a halálnál keserűbb . . .

Minden ilyesmit megpróbáltam bölcsen; mondtam: bölcs leszek, — de ez távol van tőlem. Minden, ami van, távol van és mély, mély: ki ismerheti meg? Fordultam megint és rávettem szi-

vemet, hogy megismerjek, kutassak, keressek bölcseséget és megfontolást, hadd győződjem meg, hogy a gonoszság oktalanság, az oktalanság pedig esztelen dolog. És megtudtam: halálnál keserűbb az asszony, ha olyan, hogy szive csupa törbeejtés, csupa behálózás és keze mint a bilincs. Az Isten előtt jónak bizonyuló megmenekszik tőle, de a bűnöst hatalmába ejti. Lásd, ezt kellett megtudnom, mondja az Oktató, egyhez egyet adván, hogy számot adhassak. És amit lelkem egyre kerestt, nem találtam: bár igaz férfi, egy-egy, csak találkozott ezer között, de igaz asszonyt valamennyi között sem találtam. Csupán, lásd, ezt találtam: hogy Isten az embert egyeneslelkűnek alkotta, de az emberek ezermindenféle csalafintaságra adják fejüket.

A király.

Kicsoda mérhető a bölcshez és ki tudja a történeteket megmagyarázni? Az ember bölcsesége megvilágosítja az ő arcát és arcának zordonsága eltűnik.

Én ime azt mondom : a király parancsát teljesítsd, még pedig Isten esküvéseért ! Hirtelenkedőn el ne menj tőle, ne átkodjál meg rossz dologban, mert a király mindent, amit akar, meg is tesz. Mert erős a király ígéje s ki vonhatja kérdőre : mit cselekszel ? Aki szót fogad a parancsnak, nem jut bajba és a bölcsnek szive jól tudja a mikort és a hogyant. Mert mindenkinek megvan a maga ideje és módja, hiszen az embernek sok minden vesződése van. Mert nem ismeri azt, ami lesz, — hiszen ki is mondhatná meg neki, mikor mi lesz ? Nincs ember, aki ura lehetne a szélnek, hogy elreksze a szelet ; és semmiféle hatalom nem bírhatja le a halál idejét, s nincs a csatában elbocsátás, és gonoszság az ő cselekedőjét nem menti meg.

Mindent láttam és szivem-lelkem foglalkozott mindennel, ami abban az időben történt a nap alatt, amikor ember az embernek egymás kárára lett ura.

Visszás dolgok.

És azután láttam istenteleneket, akik eltemettetésén, megnyugodhattak ; ellenben a szent helyen nem lehetett maradása és a városból feledésbe tűnt sok olyan, aki igazszivüen cselekedett. Ez is hiábavalóság.

Minthogy gonosz tett ellen nem esik ítélet gyorsan, azért telik el az emberek fiainak szive oly merészséggel, hogy gonoszat cselekedjenek.

Amde ha százszor is gonoszat cselekvő bűnös ember hosszúéletű is lehet, mégis tudom, hogy jól járnak majd az istenfélők annak jutalmául, hogy félik őt.

De semmikép sem járhat jól a gonosz, nem is lesz mindig hosszúéletű, csak mint az árnyék él majd, mivelhogy nem fél Istentől.

*

Van egy hiábavalóság, amely gyakorta megesik e földön: vannak oly igazszivűek, akiket gonoszok cselekedetei szerint való sors ér és vannak gonosz-

Koheleth

szivüek, akiknek sorsa igazak cselekedete szerint való. Mondtam, hogy ez is hiábavalóság!

Dicsértem tehát az örömet, mert hiszen mi jó van e földön az ember számára, ha csak nem az, hogy egyék, igyék és vidám legyen, élete napjainak során, amelyeket adott neki Isten a nap alatt, hadd kísérje ez az enyhülés fáradásaiban.

Midőn pedig ráadtam szivemet bölcsesség megismerésére és azoknak a veszőségeknek szemlélésére, amelyek oly zaklatók e földön, hogy az ember szeme sem nappal, sem éjjel álmot nem láthat: láttam az Isten minden cselekvését, – olyan az mind, hogy az ember föl nem érheti ésszel, ami történik a nap alatt akár mennyire igyekszik is az ember kifürkészni, nyitját nem találja; ha mondja is a bölcs, hogy ismeri, mégsem találja meg.

*

Szívvel-lélekkel figyeltem mindezt, hogy lássam, mint van mindez: igazlelkűek, bölcselműjük és az ő tetteik

A Biblia Legszebb Könyvei

Istennek kezében vannak ; sem szeretetet, sem gyűlöletet az emberek nem ismerhetnek, bár mindez előttük van.

Minden mindenkinek egyaránt : azon-egy az esete az igaznak és álnoknak, a jónak és tisztességtelennek, az áldozónak, mint annak, aki nem áldoz ; az erényes ugyanoly sorsu, mint a vétkező s aki esküszik, ugyanoly sorsu, mint aki irtózik az eskütől.

Ez itt a baj mindenben, ami végbe-megy a nap alatt, hogy ugyanarra a sorsra jut végül mindenki és az emberek fiainak szive teljes is mindenféle gonosz-sággal, csupa oktalanság lakozik lelkükben egész életük idején, azután pedig — odakerülnek a holtakhoz.

Amíg valaki az élők sokadalmába apcsolódik, annak számára ott a reménykedés : mert élő ebnek jobb lenni, mint holt oroszlánnak. Mert az élők leg-alább azt tudják, hogy meg fognak halni, de a holtak semmit sem tudnak és nincs hatalmuk többé, emlékük feledésbe me-rül. Szeretetük, gyűlöletük, vágyakozá-suk mind elvész ; osztályrészük immár

Koheleth

semmiben sincs többé, mindörökre ki-
maradnak mindabból, ami történik a
nap alatt.

Nyugalmas életöröm.

Eredj hát, örömmel egyed kenyere-
det és vidáman igyad borodat, mert ked-
vesek immár Istennek a te cselekedeteid.
Mindig tiszta fehér legyen ruhád és fe-
jedről ne hiányozzék az olajos kenet.
Leld gyönyörűségedet az életben a te
asszonyoddal, akit szeretsz, hiábavaló
életed minden napjaiban, amelyeket Isten
ad neked a nap alatt, hiábavaló nap-
jaidnak egész során: mert ez a te jutal-
mad az életben minden fáradozásodért,
amellyel fáradozol a nap alatt. Minden
munkát, ami kezed ügyébe kerül, hogy
erődtől telőn elvégezhesd, végezd el, mert
nincs cselekvés, nincs terv, nincs tudás,
sem bölcsesség a sirhant alatt, ahova mégy.

Az ember sorsa : a véletlen.

Másfelé fordultam s láttam a nap alatt, hogy nem a gyorsakon mulik a futás, nem a vitézeken a harc, nem a bölcseken, hogy van-e kenyérük, nem az okosokon, hogy van-e gazdagságuk és nem a művelteken, hogy kedvesek-e, mert mindez időn és véletlenül mulik. Hiszen az ember nem is ismeri a maga idejét, — úgy jár, akárcsak a hal, amely megfogatik kegyetlen hálóban; akárcsak a madár, amely megfogatik a törben; ugyanúgy ejtődnek törbe az embereknek fiai balszerencse idejében, amikor ez rájuk csap hirtelen.

A bölcsesség és balgaság.

Bölcsességnek láttam a nap alatt ime a következő esetet is és nagy dolognak tartom: Kicsi város, kevés a lakosa és rátör hatalmas király; sereggel bekeríti, nagy ostromló erősségeket épít ellene; és ime akad e városban valami szegény

Koheleth

ember, aki bölcs: ez megszabadítja a várost bölcseségével, de senki aztán erről a szegény emberről meg nem emlékezett. Így szoltam hát: Többet ér a bölcsesség a vitézségnél, bár a szegény ember bölcseségének megvetés a sorsa és szavára senki sem figyel. A bölcsek ígéit, a nyugodtan elmondottakat, hallgassátok meg, inkább mint fejedelmek kiáltását oktalanok között. Többet ér a bölcsesség a hadi eszközöknél; egyetlen vétkes pedig sok jót dönthet vesztébe.

*

Halált hordozó légy beleesvén a balszamkeverőnek olajába, bűzőssé erjeszti a kenőcsöt; bölcseségnél, tisztességnél még a legcsekélyebb esztelenség is nyomósabb. A bölcsnek elméje a jobbjá felől van, az oktalané a balja felől.

Bolond pedig, akármerre viszi is útja, esztelenül jár és mindenkinek azt mondja: esztelen ő.

*

Ha a fejedelem haragra gerjed ellened, ne mozdulj helyedről, mert a szelidség nagy hibázásokat is elsimit.

A Biblia Legszebb Könyvei

Van egy hiba, amelyet láttam a nap alatt — afféle tévedés, amely a hatalom urától ered: oktalanok magas méltóságba kerültek, bölcseségben dúsak pedig alantasságban ültek. Szolgákat láttam paripán, míg vezérek gyalog járiak szolgamódra.

*

Aki vermet ás, belé esik, s aki falat bont, kigyó marja meg. Aki köveket emel ki, megzúzza kezét, aki fát hasogat, veszedelemmel játszik. Ha megtompul a vas és meg nem köszörülik élet, nagyobb erőfeszítést kíván a vágás; de az ügyes munka sikerét a bölcsesség adja. Ha megmar a kigyó, mert nem volt megbűvölhető, — a nyelv emberének fáradozása hiábavaló.

*

A bölcs szájának beszéde csupa kellemesség, de az oktalan ember ajka maga rontja meg magát; szája beszédének kezdete esztelenség, fecsegésének vége pedig ostobaság. S az ostoba ember szaporítja a szót; holott senki sem tudhatja azt, ami lesz, és hogy utána mi

lesz, ki mondhatja meg neki? Bolondok igyekezete — elfáraszt; olyanok, mint aki nem bír a városba elérni.

'Bölcs mondások.

Jaj neked, ország, ha királyod gyermek és a te főembereid reggel lakomáznak. Boldog vagy te ország, ha királyod nemes ivadék s főembereid a maga idején esznek — erősödés végett és nem tivornyáért.

*

Hanyagság miatt roskadozik a gerendázat és a kezek restsége miatt málladozik a ház.

*

Vigadásra készüli a lakoma és a borital megvidámitja az életet; a pénz sok mindenfélét megszerez.

*

Még gondolatodban se becsméreld a királyt és ágyasházadban se becsméreld a tehetőt; mert az ég madara el-

A Biblia Legszebb Könyvei

csippenti a hangot és szárnyra kapva elhireszteli szavaidat.

*

Tedd rá kenyeredet a víznek hátára, nagy idő múltán majd megtalálod. Adj adományt hétnek vagy akár nyolcnak is, mert nem tudhatod, micsoda szerencsétlenség szakad majd a világra.

*

Ha esővel duzzadoznak a felhők, vizüket kiöntik a földre, s ha délen, ha északon kidől egy fa, ahol kidőlt, ott marad.

*

Aki a szelet lesi, nem vet, s aki a felhőket fürkészi, nem arat.

*

Amikép nem tudod, merre fordul majd a szél s várandós asszony testében miképpen erősödnek a csontok: azonképp Isten terveit sem ismered, aki mindezt cselekszi.

*

Reggel vessed el a te magodat és ne pihentesd este sem kezedet, mert nem tudhatod, minek lesz foganatja, ennek-e,

vagy amannak, avagy hogy mind a kettő nem lesz-e javadra.

Ifjuság — aggkor.

És gyönyörűség a fény és jólesik a szemnek látnia a napot. Bizony, ha sok esztendő él az ember, örvendezzen valamennyiben és gondoljon a sötétség napjaira, hogy megszámlálhatatlanok lesznek azok; minden, ami elkövetkezik, hiábavalóság!

*

És ne feledkezzél meg Teremtődről ifjuságod napjaiban, amíg rád nem jönnek a rossz napok, amelyekről azt mondd majd: sehogy sincsenek inyemre! — Amíg sötétségbe nem borul a nap s a világosság és a hold is meg a csillagok raja; és eső után visszatérnek a fellegek. Mert akkor eljön az a nap, hogy reszketni kezdenek majd őrzői a háznak és vitéz férfiak meggörbednek és vesztegelni fognak az őrlőasszonyok, mert úgy megkevesedtek, és elkomorodik mindenki, aki az ablakon kinéz. És elzárt ka-

puk zordonkodnak az utcákra, midőn elhalkul a malom zúgása és az ember csak madárnak szavára ébred, mert elnémulnak mind a dalolás leányai; a magasságoktól is fél mindenki s ijedelem riaszt az utakon s kivirul a mandolafa és vánszorog a sáska és hiábavalóvá lesz a kapor; mert elköltözik az ember az ő örök hajlékába és gyásztartók járnak az utcák sorát. Eszméj Teremtődre, — mielőtt elszakad az ezüstlánc és szétzuzódik az aranycsésze és cseréppé törik a korsó a kútnál és szétroncsolódik a kerék s belezuhan a mélységbe és a por visszahull a földre, ehonnan való, a lélek pedig visszaszáll Istenhez, aki adta volt. Csupa hiábavalóság, mondja az Oktató, minden hiábavaló.

*

Mindenen fölül, mivel az Oktató bölcs volt, tanította még a népet sok egyéb megismerésre is, és gondolkodott és vizsgálódott és sok példabeszédet mondott. Iparkodott az Oktató üdvös ígéket találni és a legfőbb helyességet igyekezett megírni: az igazság ígét. A bölcsek

Koheleth

igéi olyanok, mint az ösztökék — és mint az erősen bevert szögek, a gyülekezetben levőkéi: egy pásztortól valók. És ezeken fölül, fiam, óvd elmédet! A temérdek könyvirásnak nincs vége és a túlságos tanulás a testnek elsenyvesztője.

Végszó.

A dolognak veleje pedig ez: féljed az Istent és parancsolatait tartsd meg, mert így ember az ember! Mert minden cselekvésen törvényt ül majd az Isten, minden eltítkolt dolgon is, akár jó az, akár gonosz.

*Doré: Vásti királyné vonakodik
Ahasvérus király elé menni*

ESZTER

Dr. PFEIFFER IZSÁK
BEVEZETÉSÉVEL
ÉS FORDÍTÁSÁBAN

ÉDES APÁM EMLÉKÉNEK

Ez az egyetlen megilla, melyet ma is írott pergamen „tekercs“-ből olvasnak fel a zsinagógában, ádár hó 14.-ének (purim) előesti és reggeli istentisztelete kapcsán. A purim történetét, a perzsa zsidók élet-sorsának egyik epizódját akarja elmondani, hogy az ünnep eredetének emlékét fenntartsa. Különben a Szentírás egyetlen könyve, mely a babiloni fogság zsidóságáról beszél, az ugyanekorbavezető Dániel-könyve egyén és nem nép-történet.

Az időszámításunk előtti 586-tól számított babiloni fogság 50-ik évében nagy fordulat áll be Kelet történetében, a babiloni birodalom megdől és Cyrussal a perzsák kerülnek világhatalomra, uralmuk Indiától Aethiopiáig terjed ki. A zsidók szétszórva élnek a birodalom területén.

S kezdődik a gálut könyve, benne az örök, mindig ugyanolyan sors : a viszony-

A Biblia Legszebb Könyvei

lagos nyugalom, melyet a vak véletlen könnyen felborít. Márdocháj, a susai zsidó, nem borul le a fölkerült főminiszter, Hámán előtt, akinek pedig királyokat illető hódolat jár. Herodotos, a görög történetíró is megemlékezik erről a perzsa szokásról és elbeszéli, hogy a görögök is vonakodtak ezt megtenni, mert ez istenítés jele volt. Mikor tehát Márdocháj tettét a zsidó hagyomány azal indokolja, hogy Hámán ruháján bálványkép volt, a dolog lényegét jól tudja. Hámán boszura készül, de „kicsiny dolog neki“, hogy a renitenskedő ellen forduljon, „mert tudtára adták neki Márdocháj népét.“ Sorsvetés útján kitudja, hogy a legalkalmasabb nap az ádár hó 13.-a, mire királyi engedelmet nyer, hogy e napra államilag támogatott üldözést rendeljen el, a királyi kincstárt tizezer kikkar ezüst illeti a zsákmányból. Ezek fognak szenvedni egy miatt.

Pedig a perzsa zsidók mélyen benne vannak az asszimiláció sodrában, nevük Márdocháj (Marduk), Eszter (Istar), maga a könyv is természetesnek veszi, hogy a

zsidó leány pogány király felesége legyen, (csak a későbbi hagyomány ütözik meg rajta s próbálja szépíteni), Eszter eltitkolja származását és pedig Márdocháj parancsára, az egész könyvön szinte perzsa levegő árad végig, — Isten nevét mintha tudatosan kerülné, de perzsa szavakat szívesen használ. Hiába, az események felett a zsidó sors szívverése hallatszik. Az örök bűnök: „van egy nép elszórva és elszéledve a népek között“, „törvényeik elütnek minden más népétől“ s ebből következik: „a király törvényeit pedig nem követik“, „nem érdemes, hogy a király meghagyja őket.“ A királynak nem nehéz határozni. A segítő azonban már a helyén van, Eszter, Márdocháj gyámleánya, a király felesége. Itt az ideje, hogy felfedje eredetét és megghiusítsa Hámán gonosz tervét. A király ismét habozás nélkül határoz, Hámánt felakasztják, a zsidóknak engedélyt adnak, — mert az első rendelet visszavonhatatlan — hogy védekezzenek és a hatalmi apparatus melléjük áll. Az adar 13.-a nem mulhat el vérontás nél-

A Biblia Legszebb Könyvei

kül, de a zsidók győznek. Márdocháj és Eszter elrendelik a purim ünnepet.

Mennyi ebből a történelem, mennyi a költészet, ki tudná megmondani? Az előzmények annyira tipikusak, hogy valószínűségükhöz alig férhet szó, a szerző oly jól ismeri a perzsa világot, a királyi udvart, a királyt, főembereit, szolgálait, ezek cselszövényeit, emelkedésük, bukásuk apró és hirtelen okait, hogy szinte közvetlen szemlélőnek látszik. Annál valószínűtlenebb a kifejlés, mintha a szenvedő, prédául dobott zsidóság jámbor vágya volna az egész: ha egyszer lehetne, szabadna visszaütni!

A történelmi hitelesség ellen szól — bár a lényeg tagadását nem posztulálja — a könyv költői megcsináltsága. A Szentírás történelmi könyvei között a legművészebb és legöntudatosabban költői alkotás. Stilusa, bár sokszor a Biblia történelmi könyveire emlékeztet, eleven, mozgalmas, drámai, az események szembeállításában, kiélezésében mesteri, a patanáig tudja felcsigázni az olvasó érdeklődését s a kirobbanás lázáig da-

Eszter

gesztja fel a küzdő akaratokat. Olvas-
tuk csak el a király álmatlan éjszaká-
járól, a Hámánnak adott, Márdochájra
vonatkozó utasításról szóló sorokat (6,
1. stb.), vagy próbáljuk a király szavai
nőgött megbujt szarkazmust (6, 10.) ki-
érezni. Eszter első lakomájánál már fű-
lünkbe csengenek a királynő vádoló, kö-
nyörgő szavai, mikor váratlanul elha-
lasztódik az izgalommal várt jelenet. (5,
7. 8.) Csak a kifejlés laposodik el és
esz hosszadalmas (8. f.-től), a küzdő,
drámai erők lecsitultak s a szerző szí-
vesen időz népe sorsának jobbra fordul-
lásánál. Jellemző ereje éles, határozott,
egy szóval, pár vonással a lélek egész
bensejét tárja fel. Az ingatag, szeszélyes
király, a fölkerült, elbizakodott, gögjében
elvakult főminiszter, a helyzet fordulását
felhasználó udvari ember (7, 9.), a sze-
rény, engedelmes, ha kell furfangos asz-
szony, Eszter, a kemény, népe sorsát
akaratban, sorsban magán hordozó Már-
docháj, mind eleven, markáns, étellel tel-
jes alakok.

Az esemény korát látszólag a könyv

A Biblia Legszebb Köngvei

megadja, mikor Márdochájt a Jechona királlyal száműzöttek közé sorolja (2, 6. 589-ben), ami azonban nagyon valószínűtlen: a történet színhelye Susa, a perzsa főváros, a környezet perzsa, csak az ő uralmuk idejében nyert a birodalom oly jelentékeny kiterjedést, mint amilyenről a könyv beszél, az exulánsok szétszóródása aligha következhetett be oly rövid idő alatt, Áchásverós neve leginkább a görög-perzsa (Thermopyle, Salamis) háborúkból ismert Xerxessel (perzsául Khsajarsa 485—465.) azonosítható. Ez esetben „aki száműzetésbe került“ nem Márdochájra, hanem valamelyik ősére vonatkozik. A családfa különben nem teljes, hiszen bizonyára Kis-re, Saul király atyjára gondol, akit nem három nemzedék választ el Márdochájtól, meg tendenciózus is, hogy Agág király (v. ö. I. Sám. 15.) utódját Saul ivadékával hozza össze.

A szerzőt illetően a könyv szerint Márdochájra és Eszterre kell gondolnunk (9, 20. 29. 32.), vagy legalább is arra, hogy korukból való. Különösen ez utób-

bihoz vág az a hagyomány (Jerus. Meg. 70. d., bab. Meg. 7. a), hogy Eszter a korabeli bölcsekkel akarja megörökíttetni magát, amit azok csak második kérésére hajlandók megtenni, ehhez megint illik a 9. fejt. két levele is. Más helyütt (Baba Bathra 15. a) a nagy gyülekezet tagjait tartják a szerzőknek (300-ig ante), ami nincs ellentétben a fentiekkel, ha tudjuk, hogy a hagyomány Márdochajt is ezek közé sorolja. De feltűnő, hogy a bölcsek az első kérést visszautasítják, meglep, hogy Sámuel (Meg. u. o., 3. század) nem tartja a kánonhoz tartozónak és még Jehuda ben Jechezkél tanítványai is (3. sz. vége) kétségeskednek ebben. (Synh. 100. a.). Ha ehhez hozzávesszük, hogy más könyvekről (Énekek-éneke, Kohelet) már Hillel és Sámáj korában (1. század ante) vannak viták s erről csak századokkal később hallatszanak kétségek, akkor a könyvet nagyon későinek kell feltennünk, kétségtelen, hogy a szent könyvek közé sorolása akadályokba ütközött.

Viszont a perzsa viszonyok korhű jel-

A Biblia Legszebb Könyvei

lemzése nem engedi, hogy e kortól túl-messze időbe helyezzük.

A kánonba való felvétel körüli viták-ból rendszeren a könyv késői eredetére következtetnek, de nem lehetetlen, hogy más szempontok is figyelembe jöttek, könyvünk-nél tán a vallásos jelleg teljes hiánya. Szinte tudatosan kerülni látszik, hogy az isteni segítségről, melyre oly sok alkalma volna, szóljon, sehol egy hang, mely elárulná, hogy a próféták és zsoltár-írók népe köréből eredt. Hogy ez a „más hely“, honnan Márdocháj a segítséget várja, Istenre vonatkozik-e, kérdéses (Ibn Ezra), mindenesetre csodálatos, hogy körülírni tartja szükségesnek.

Magát a purim-ünnepet az Észer könyvén kívül, legelőször az időszámításunk előtti 1. századból való, II. Mak-kabeusok könyvében találjuk említve, ahol még Mardocheus-nap a neve, Josephus két naposnak mondja, Akiba korában (2. század) már a törvényfejtés tárgya és a misnában külön könyv foglalkozik vele. Az ünnep keletkezésével kapcsolatban számos feltevással próbál-

koztak; a perzsa minden-szentekre, a farvadigan-ra, a puchra-val (isteni-gyülekezet) járó babyloni új-évre, Zagmuku-ra gondoltak, ahol az istenek Marduk vezetése alatt az emberekről sorsot vetnek, majd Gilgamis-sel, a babyloni hősi eposz hősével, azonosítják Márdochájt, az előbbi legnagyobb hőstette Humbaba (Hámán) az elami király megölése. Így az ünnep kezdetei az assyr-babyloniai mythologia szövevényébe vesznének el.

A zsidóság vallásos életét mindezek a kísérletek nem érintik, számára a purim és annak története, ahogy a „megilla“ fentartotta, eleven valóság volt és maradt, mely elkísérte őt az exilium hosszú, hámáni útján, megedzette a szenvedésekre, ránevelte törhetetlen bizalomra a Gondviselés iránt, melynek lélekezését a megilla soraiból esztendőről esztendőre kiérezte.

Achasvérós király lakomát ad.

Történt pedig Achaszvérós napjaiban, — ez az az Achaszvérós, aki Indiától Ethiópiáig százhuszonhét tartomány felett uralkodott, — azokban a napokban, mikor Achaszvérós király birodalma székvárosában, Súsánban trónolt, uralkodása harmadik esztendejében, történt, hogy lakomát adott mind a fejedelmeinek és szolgálóinak; Perzsia és Média seregei, a főnemesek és a tartományok fejedelmei is nála voltak, amikor is megmutatta dicsőséges uralma gazdagságát és ragyogó hatalma fényét hosszú időn, száznyolcvan napon keresztül.

E napok elteltével pedig hét napos lakomát adott a király mind a Súsánban, a székvárosban levő nép aprajának, nagyjának, a királyi palota kertjének udvarán. Fehér, zöld és kék-bibor kárpitok függtek ott, bisszus és piros-bibor zsinórokkal ezüst karikákra és márvány-oszlopokra erősítve, arany és

ezüst szövetű kerevetek álltak az alabástrom, fehér-márvány, gyöngyház és tarka-márvány padozaton. Az italt aranyedényekben szolgálták és mind más meg másféle volt az edény és bőviben a királyi bor, a király gazdagságához mérten. Az ivásban pedig — ez volt a szabály — senkit sem akadályoztak, mert azt parancsolta a király az ő háza minden tisztjének, hogy kinek, kinek kedve szerint tegyenek.

A király elűzi Vasti királynét.

Lakomát adott Vasti, a királyasszony is az asszonyoknak Achaszvérós király királyi palotájában. A hetedik napon pedig, mikor bor mellett jókedvre derült a király, szólott a hét kamarásnak, Mehúmán, Bizeta, Charbóna, Bigeta, Abágéta, Zétár és Khárkhásznak, kik a királynál szolgálatot tesznek, hogy hozzák Vastit, a királyasszonyt, a királyi koronában a király elé, hogy megmutassa a népeknek és fejedelmeknek az ő szépségét, mert bizony szép volt. De Vasti, a király-

asszony, nem akart eljönni a királynak üzenetére. melyet a kamarásokkal küldött, s erre nagyon megharagudott a király s dühe lángolt benne.

Szólt akkor a király tanácsadóihoz, az időjósokhoz (mert a király szavát mind a törvény- és jogtudók elé szokták vinni, hozzá pedig legközelebb voltak: Karsená, Sétár, Admáta, Tarsis, Méresz, Marszená, Memúkhán, Perzsia és Média hét fejedelme, kik láthatják a király arcát, kiket első hely illet meg a birodalomban):

— Törvény szerint mit kell tenni Vastival, a királyasszonnyal, mivelhogy nem követte a királynak parancsát, melyet a kamarásokkal küldött? — Szót is emelt Memúkhán a király és fejedelmek előtt:

— Nem csupán a király ellen vétett Vasti, a királyasszony, hanem mind a fejedelmek és minden nép ellen is, akik csak vannak Achaszvérós király valamennyi tartományában, mert szétmegy a királyasszony tettének híre minden asszonyhoz és férjeik csúffá lesznek szemükben, mikor majd mondogatják: —

Achasvérós, a király, megparancsolta, hogy hozzák eléje Vastit, a királyasszonyt, de az nem ment. Már akár ma elmondogathatják Perzsia és Média fejedelemsasszonyai, kik hallották a királyasszony dolgát, a király minden fejedelmének, — és csúfságnak, boszuságnak éppen elég. Azért, ha a király is jónak látja, hadd menjen szét tőle eredő, országos rendelet és iktassák azt Perzsia és Média meg nem bontható törvényei közé, hogy Vasti nem jöhet soha többé Achasvérós király elé és királyi méltóságát olyan asszonynak adja a király, aki különb nálánál. S ha majd hírét veszik a király végzésének, melyet egész, nagy-nagy birodalmában törvényül szab, majd akkor megbecsüli férjét minden asszony, nagyja, kicsinye.

Tetszett a dolog a királynak és a fejedelmeknek és a király Memúkhán tanácsa szerint cselekedett. Írásokat küldtek tehát a király minden tartományába, — minden tartományba annak írásában és minden néphez a maga nyelvén, — hogy minden férfi úr legyen házában és népe nyelvén beszéljen.

Eszter királyasszony lesz.

Ezek után, mikor lecsillapodott Achasvérós király haragja, eszébe jutott Vasti, s az is, amit tett s amit végeztek róla. Mondták akkor a király szolgálattevő legényei:

— Keressenek a királynak szép szüzeket; rendeljen a király megbizottakat birodalma valamennyi tartományába s azok hozzanak fel minden szép szüzet a székvárosba, Súsánba, az asszonyok házába, Hégének, a király kamarásának, az asszonyok őrének keze alá s adják meg nekik szépítőszereiket; s az a leány, aki majd tetszik a királynak, legyen a királyasszony Vasti helyében. — Tetszett ez a dolog a királynak s így cselekedett.

Volt akkor egy zsidó ember a székvárosban, Súsánban, neve volt Mordekáj, Jáir fia, ez Simei fia, ez Kis fia, benjámin-törzsbeli férfi, ki azokkal a foglyokkal került száműzetésbe, kiket Juda királyával, Jekhonjával hurcoltak el, kiket Nebakadnecar, Babilon királya vitt

Doré : Eszter vádolja Hámánt Ahasvérus előtt

számüzetésbe. Ő nevelte Hadasszát — ez Eszter — nagybátyja leányát, mert nem volt neki apja, anyja, a leány pedig széptermetű és széparcu volt, s mikor apja, anyja elhalt, Mordekháj leányává fogadta. Így történt, hogy mikor hire ment a király parancsának és rendeletének és sok leányt hoztak fel a székvárosba, Súsánba, Hégájnak keze alá, Esztert is elvitték a király házába, Hégájnak, az asszonyok őrének keze alá. Ennek tetszett a leány, megkedvelte, sürgette is, hogy szépítőszereit és ami járt neki, megadják, és a hét szolgálót is, akik illették a király házából, s különösen jól bánt vele s szolgálóival az asszonyok házában. Eszter nem tett említést sem népéről, sem származásáról, mert Mordekháj ráparancsolt, hogy erről ne szóljon. — Mordekháj pedig nap-nap után ott járkált az asszonyok házában pitvara előtt, hogy tudjon Eszter sorsáról s arról, ami történik vele. Mikor pedig sorra került egy-egy leány, hogy bemerjen Achaszvérós királyhoz, az asszonyok törvényében megszabott tizen-

két hónap multán, (ugyanis ennyi ideig tartott keneteik teljes ideje: hat hónapon át myrrha-olajjal, másik hat hónapon át illatos-szerekkel és az asszonyok különféle keneteivel s csak úgy mehetett be a leány a királyhoz) — akkoron bármit kívánt is, hogy magával vihesse az asszonyok házából a király palotájába, megadták neki. Este ment be, reggel tért vissza az asszonyok másik házába Sáságáznak, a király kamarásának, az ágyasok őrének keze alá s nem ment be többet a királyhoz, hacsak a király nem kívánta s név szerint hívták. Mikor pedig Eszter, Mordecháj bátyjának, Abichájilnak leánya — akit amaz leányul fogadott — került sorra, hogy a királyhoz bemenjen, nem kért az semmit, csak amit Hégáj, a király kamarása, az asszonyok őre, mondott neki, mégis tett szert mindenkinek, aki csak látta.

Bevitték tehát Esztert Achaszvérós királyhoz a királyi palotába, az ő uralkodásának hetedik esztendejében, a tizedik hónapban, ez Tébét hava, s Esztert a király jobban megszerette, mint bár-

melyik asszonyt, több tetszésre, vonzódásra talált nála, mint valahány szüzek, királyi koronát helyezett fejére, hogy ő legyen a királyasszony Vasti helyében. Nagy lakomát is adott a király akkor minden fejedelmének és szolgájának, ez volt Eszter lakodalma, a tartományoknak adóelengedést rendelt és ajándékosztott, a király gazdagságához mérten.

Akkor megint hoztak fel szüzeket és Mordekháj tovább is a király kapujában ült, de Eszter nem tett említést sem származásáról, sem népéről, ahogy azt Mordekháj megparancsolta neki, mert Mordekháj parancsát Eszter épúgy követte, mint akkor, amikor nevelésben volt nála.

Mordekháj érdeme.

Az időtájt történt, — és Mordekháj a király kapujában ült — hogy a király két ajtónálló kamarása, Bigtán és Téres, haragjukban kezet akartak emelni Achasvérós királyra, de Mordekhájnak értésére esett a dolog, tudatta is Eszterrel s az megjelentette a királynak Mordekháj ne-

A Biblia Legszebb Könyvei

a népet is, — tégy vele, ahogy akarsz.
— Berendelték tehát a király irnokait az első hónapban, annak is tizenharmadik napján s azok megírták mindent, ahogy Hámán parancsolta, a király szatrapáinak s az egyes tartományok helytartóinak, meg valamennyi nép fejedelmének, — minden tartományba annak írásában, minden néphez a maga nyelvén, — írták pedig Achasvérós király nevében, s a király gyűrűjével ütötték rá pecsétet. A leveleket gyorsfutárokkal küldték szét a király minden tartományába, hogy egyetlen napon, a tizenkettedik, azaz Adár hónap tizenharmadik napján irtsanak ki, gyilkoljanak le, pusztítsanak el minden zsidót, fiátalt, öreget, gyermeket, asszonyt és prédálják el vagyonukat. Ez irat másolatát pedig nyilvános rendeletként hirdessék ki minden tartományban, minden nép előtt, hogy azok felkészülhessenek e napra.

A gyorsfutárok sietve mentek szét és a rendeletet kihírdették Súsánban, a székvárosban; a király és Hámán leültek irni és Súsán városán döbbenet futott szét.

Mordekháj Esztertől vár segítséget.

Mikor Mordekháj megtudta mindazt, ami történt, megtépte ruháját, zsákba öltözködött, fejét hamuval hintette meg és hangos, keserű jajveszékeléssel indult be a városba; elment a királyi kapuig, mert zsákruhában nem volt szabad a kapun bévül menni. De minden tartományban is, ahova csak eljutott a király törvénytörése, nagy bánatban voltak a zsidók, bőjtöltek, sírtak, gyászoltak, zsákruhát öltöttek, hamuban feküdtek sokan.

Bementek Eszterhez az ő szolgálói és kamarásai és elmondták neki a dolgot. A királyasszony nagyon megrendült és ruhákat küldött, hogy vetessék le Mordekhájjal zsákját és azokba öltöztessék, de ő nem fogadta el. Hivatta erre Eszter Hátákhot, a király egyik kamarását, akit az az ő szolgálatára rendelt, megparancsolta neki, hogy menjen Mordekhájhoz s tudja meg, mi ez és miért van ez? Hátákh ki is ment Mordekhájhoz a városnak a királyi kapu előtti tereére és elmondott neki Mordekháj min-

A Biblia Legszebb Könyvei

dent, még az ezüstnek súlyát is szóvá tette, melynek a királyi kincstárba való beszolgáltatását Hámán megígérte a zsidók elpusztításáért. Az elpusztításukról szóló és Súsánban kihirdetett törvényiratnak másolatát pedig odaadta neki, hogy mutassa azt meg Eszternek, tegyen jelentést és vigyen parancsot neki, hogy menjen be a királyhoz, könyörögjön és esedezzen előtte népéért. Mikor tehát Hátákh visszajött és közölte Eszterrel Mordekháj szavait, ez így izent vissza:

— A király minden szolgája, de a tartományok népei is tudják, hogy mindenkit, férfit és asszonyt, aki hivatlanul megy be a királyhoz, a belső pitvarba, egyugyanazon törvény sújtja: a halál, hacsak nem nyújtja feléje a király az arany kormánypalcát, hogy életben maradjon, — engem pedig már harminc nap óta nem hivatott a király.

Meg is mondták Mordekhájnak Eszter szavait, mire ő azt izente Eszternek:

— Ne áltasd magadat, hogyha minden zsidó elvész is, te oltalmat találhatsz a király házában. Ha nem szólsz

e napokban, jön másunnan majd menekvés, szabadulás a zsidókra, te azonban és háznéped mind elvesztek; és ki tudja, nem csupán ily idők miatt kerül-e uralomra? — Felelt Eszter:

— Mondjátok meg Mordekhájnak: Menj, gyűjtsd egybe a súsánbeli zsidókat és tartsatok böjtöt érettem, ne egyetek, ne igyatok három napon át, se nappal, se éjjel, én, meg a cselédeim is ilyen böjtöt tartunk, aztán — a törvény ellen is — bemegyek a királyhoz, s ha elveszek, vesszek el. — Erre elment Mordekháj és Eszter parancsa szerint cselekedett.

Eszter a király elé megy.

Harmadnapon felöltötte Eszter királyi öltözékét és odaállott a királyi palota belső pitvarába, szembe a király csarnokával, a király pedig ott ült birodalma trónszékén a királyi csarnokban, a ház ajtajával szemben. S amikor meglátta a király a királyasszonyt, Esztert, amint állt a pitvarban, jóakaratot ébresztett az benne s feléje nyújtotta a király Eszter-

A Biblia Legszebb Könyvei

nek a kezében tartott arany kormány-pálcát. Eszter közelebb lépett s megérintette a pálca fejét. S szólt a király:

— Eszter királyasszony, mi van veled, mit kívánsz? Ha a birodalom fele is az, megadom. — Eszter felelt:

— Ha kedves a királynak, jöjjön el ma a király Hámánnal a lakomára, melyet neki készítettem. — Mondta a király:

— Siettesétek Hámánt, hogy Eszter kívánságát megtegyük. — És így eljött a király és Hámán a lakomára, melyet Eszter adott. Mikor a bornál tartottak, megkérdezte a király Esztert:

— Mi a kívánságod, megadom, mi a kérésed, ha a birodalom felét akarod is, meglesz. — Eszter pedig felelt:

— Az én kívánságom és kérésem, — ha jóakarattal van hozzám a király és kedves dolog előtte, hogy megtegye, amit kívánok és teljesítse, amit kérek... jöjjön el a király és Hámán a lakomára, amelyet készítetek nekik, majd holnap aztán a király szava szerint cselekszem.

Hámán bitófát készít Mordekhájnak.

Vidáman és derüs szívvvel ment el az nap Hámán, csak mikor meglátta a király kapujában Mordekhájt s az nem kelt fel és nem mozdult előtte, telt el Mordekháj ellen haraggal. De türtőztette magát, hazament, elküldött és hívatta barátait és feleségét, Zérest, akiknek beszélt nagy gazdagságáról, sok fiáról, meg arról, hogy milyen méltóságba emelte őt a király, és minden fejedelme és szolgája fölé állította.

— Nem is hívott meg Eszter, a királyasszony, a királyon kívül senkit sem a lakomára, csak engem, holnapra is hivatalos vagyok hozzá a királlyal, de mindez nem elégít ki, amíg ott látom Mordekháj zsidót a király kapujában.

Mondta neki felesége, Zéres és mind a barátai :

— Csináltass egy ötven rőf magas bitófát, s reggel szólj a királynak, hogy kössék fel rá Mordekhájt, aztán jó kedvvel mehetsz a királlyal a lakomára.

A dolog tetszett Hámánnak és megcsináltatta a bitót.

Mordekhájt nagy tisztesség éri.

Azon az éjszakán került az álom a királyt, azért előhozatta az emlékezések Krónika-könyvét s abból olvastak a király előtt. Ott találták feljegyezve Mordekháj jelentését a király két ajtónálló kamarásáról, Bigtánról és Téresről, mikor azok kezét akarnak emelni Achasvérós királyra. Megkérdezte akkor a király: — Mely tisztesség vagy kitüntetés jutott Mordekhájnak ezért?

S feleltek a király szolgálattelvő legényei: — Nem történt vele semmi.

Szólt a király:

— Ki van a pitvarban? — mert Hámán éppen akkor lépett be a külső királyi csarnokba, hogy Mordekhájnak a már elkészült bitófára való felkötéséről beszéljen a királlyal.

— Hámán áll a pitvarban.

— Jöjjön be. — Kérdé tőle a király:

— Mit tegyünk az olyan emberrel, akinek a király nagy tisztességet akar adni?

Gondolta magában Hámán: ki volna az, akinek tisztességet akar juttatni a

király, hacsak én nem, — s így felelt:

— Annak, akinek a király nagy tisztességet akar juttatni, — hozzák elő a királyi öltözetet, melyet a király visel, meg a lovat, melyen a király nyargal, s melynek fejére királyi koronát tesznek, aztán adják a ruhát, meg a lovat a király fejedelmi főnemesei egyikének kezére s öltöztessék fel azt a férfit, kinek a király tisztességet akar adni, abba a ruhába, és hordozzák végig a lovon a város piacán s kiáltsák előtte:

— Így tesznek avval a férfival, kinek a király tisztességet akar adni. — Szólt erre a király Hámánnak:

— Siess, vedd a ruhát, meg a lovat, ahogy mondtad és tégy így Mordekhájjal, a zsidóval, aki a király kapujában ül; ne felejts el semmit abból, amit mondtál.

Vette is Hámán a ruhát, meg a lovat, felöltöztette Mordekhájt és végighordozta lóháton a város piacán s kiáltott előtte:

— Így tesznek avval a férfival, kinek a király tisztességet akar adni . . .

. . . Mordekháj aztán visszament a király

A Biblia Legszebb Könyvei

kapujába, Hámán pedig gyászba borult fejvel sietett haza. Otthon elbeszélte feleségének, Zéresnek és minden barátjának, ami vele történt s mondták neki tanácsosai és felesége:

— Ha valóban zsidó-ivadék az a Mordekháj, akivel szemben elsőre így elbuktál, bizony nem birsch vele, hanem mind mélyebbre buksz előtte.

Még beszéltek, mikor a király kamarásai jöttek, hogy sietve hívják Hámánt Eszter lakomájára.

Hámán elbukik.

Elment tehát a király és Hámán, hogy igyanak Eszter királyasszonnyal. Szólt a király Eszterhez másodnap is, mikor a bornál tartottak:

— Mi a kívánságod Eszter királyasszony, megadom neked, mi a kérésed, akár a birodalom felét kéred, meglesz.

Felelt erre Eszter királyasszony:

— Ha kedves vagyok előtted, királyom, és ha helyesnek tartja királyi uram, adja vissza nekem életemet, ez a kívánságom, és népemet, ez a kérésem, —

mert eladtak engemet is, népemet is, hogy megsemmisítsenek, legyilkoljanak, elpusztítsanak bennünket; — ha csak szolgáltnak, rabnőknek adtak volna el, bizony hallgatnék, mert akkor a gonosznak cselekedete nem érné meg a király zavarását. — Szólt erre Achasvérós király és mondta Eszter királyasszonynak:

— Ki az, hol van az, kit lelke ilyenre ösztökél? — Felelt Eszter:

— A mi üldözőnk és ellenségünk, ez a gonosz Hámán az! — Hámán pedig elrémült a király és királyasszony előtt. A király indulatában felállott a borivás mellől s kiment a palota kertjébe, míg Hámán életéért könyörgött Eszter királyasszonynál, mert látta, hogy eltökélt a királynál az ő veszte. Mikor a király visszajött a palota kertjéből a borivás házába, Hámán éppen odaborult a ke-revetre, melyen Eszter nyugodott.

— Még erőszakolni is a királynét az én házamban! — kiáltott a király.

Ahogy e szót a király kimondta, Hámán arcát letakarták s megszólalt Charbóna, a király egyik kamarása:

A Biblia Legszebb Köngvei

— Hiszen már áll is Hámán házában az ötven rőnyi bitófa, melyet Hámán annak a Mordekhájnak csináltatott, aki pedig a király javára emelt szót.

— Akasszátok őt rá!

Fel is akasztották Hámánt a bitóra, melyet ő Mordekhájnak készíttetett, — s a király haragja lecsillapodott.

Törvényt hoznak a zsidók védelmére.

Akkor Achaszvérós király Eszter királyasszonynak ajándékozta Hámánnak, a zsidók ellenségének, házát s Mordekháj is megjelent a király előtt, mert megmondta Eszter, hogy kije neki. A király pedig lehúzta gyűrűjét, melyet Hámántól vett vissza, s átadta azt Mordekhájnak és Mordekhájt állította Hámán háza fölé.

Eszter azonban még egyszer beszélt a királlyal, lábai elé borulva és sirva könyörgött neki, hogy háritsák el az agágita Hámán gonosz tervét, melyet a zsidók ellenforralt, — a király pedig odanyújtotta Eszternek az arany kormánypalcát. Eszter erre felkelt és állva beszélt:

— Ha helyesnek tartja a király és

én kedves vagyok előtte s a dolgot igazságosnak tudja s engem arra méltónak tart, tegyék írásba, hogy visszavonják az agágita Hámánnak, Hammedáta fiának tervét tartalmazó leveleket, melyeket ő a király valamennyi tartományában élő zsidók elpusztítása ügyében irt; mert hogy is nézhetném végig a bajt, mely népemet éri és hogy is nézhetném végig nemzetiségem pusztulását! — Mondotta akkor Achasvérós király Eszter királyasszonynak és Mordekhájnak, a zsidónak:

— Lám, Eszternek adtam már Hámán házát, ő maga bitófára került, mert kezét emelt a zsidókra, azért hát tegyetek írást a zsidók ügyében, ahogy jónak látjátok, és pedig a király nevében s üsetek pecsétet rá a király gyűrűjével, — mert az az írás, melyet a király nevében irnak és a király gyűrűjével pecsételnek le, visszavonhatatlan.

Be is rendelték akkor, a harmadik hónapban, — ez Sziván hava, — annak is huszonharmadik napján, a király irnokait és megirták azok, ahogy Mordekháj parancsolta, a zsidóknak, a szat-

A Biblia Legszebb Könyvei

rapáknak, a helytartóknak és az Indiától Ethiópiáig terjedő százhuszonhét tartomány fejedelmeinek, — minden tartományba annak írásában, minden néphez a maga nyelvén és a zsidókhoz is írásuk és nyelvük szerint, — irták pedig Ahasvérós király nevében, pecsétet is ütöttek rá a király gyűrűjével és szétküldték a leveleket a ménesekből vett gyors paripákon nyargaló, lovas futárokkal: hogy a király minden város zsidóinak engedelmet ad, hogy gyülekezhetnek, helyállhatnak életükért, kiirthatják, leölhetik, elpusztíthatják bármely nép és tartomány seregét, mely ellenük támad, gyerekestül, asszonyostul s elprédálhatják azok vagyonát, még pedig Ahasvérós minden tartományában egyugyanazon napon, a tizenkettedik hónap — ez Adár hava — tizenharmadik napján. Ez irat másolatát pedig nyilvános rendeletként hirdessék ki minden tartományban, minden nép előtt, hogy a zsidók felkészülhessenek e napra boszút venni ellenségeiken. A gyors paripákon nyargaló futárok sietve, rohanvást mentek

szét a király rendeletével és a törvényt kihirdették Súsán fővárosában.

Akkor Mordekháj kék-bibor és fehér királyi öltözékben, fején nagy koronával, bisszus és piros-bibor palástban jött ki a királytól, Súsán városa pedig ujjongott és örült, — s a zsidókat fény, öröm, vígság s dicsőség övezte. S minden tartományban, minden városban, ahova csak eljutott a király törvény-szava, örömben és vigasságban voltak a zsidók, lakomát és ünnepnapot ültek, az ország népei közül sokan zsidókká lettek, mert félelem szakadt reájuk a zsidóktól.

A zsidók legyőzik ellenségeiket.

A tizenkettedik hónapban, — ez Adár hava — annak is tizenharmadik napján pedig, mikor teljesedésbe kellett mennie a király rendeletének, — azon a napon, melyről a zsidók ellenségei azt remélték, hogy hatalmukat éreztethetik velük, pedig a dolog ellenkezőjére fordult és a zsidók lettek hatalmasok gyűlölőiken, — seregbe gyűltek a zsidók Achasvérós király minden tartományában, hogy kezét

emeljenek azok ellen, kik vesztükre törtek, de senki sem állhatott meg velük szemben, mert félelem fogott el minden népet tőlük. A tartományok minden fejedelme, a szatrapák, a helytartók és a király tisztviselői pedig, Mordekhájtól való féltükben, kedveskedtek a zsidóknak, mert hatalmas ember volt Mordekháj a király házában s az a hír járt róla minden tartományban, hogy az a férfi, Mordekháj, egyre hatalmasabb lesz. Le is sujtottak a zsidók minden ellenségükre kardnak sujtásával, öldökléssel, veszejtéssel, s úgy bántak üldözőikkel, ahogy csak akartak. Magában Súsán fővárosában ötszáz embert öltek meg és veszejtettek el, azonfelül a zsidók ellenségének, Hámánnak, Hammedáta fiának, tíz fiát: Parsandátát, Dalfónt, Aszpátát, Pórátát, Adalját, Aridátát, Parmastát, Ariszájt, Aridájt és Vajzátát is, de a prédához nem nyúltak.

E napon, mikor a Súsánban megölték számáról a királyhoz jelentés jött, szólott a király Eszter királyasszonyhoz:

— Súsánban ötszáz embert öltek meg és veszejtettek el a zsidók, azonfelül Há-

mán tíz fiát, hát még a király többi tartományában mit tehettek; mondd, mi még a kívánságod, teljesítem, mi a kéréseid, meglesz! — Felelt Eszter:

— Ha helyesnek tartja a király, adjanak engedelmet a Súsánban lakó zsidóknak, hogy holnap is úgy tegyenek, mint ma és Hámán tíz fiát húzzák bitóra.

Parancsot adott a király, hogy így történjék, mire a rendeletet kihirdették Súsánban és Hámán tíz fiát felakasztották. Seregbe gyűltek tehát a súsánbeli zsidók Adár hónap tizennegyedik napján is és megöltek Súsánban háromszáz embert, de a prédához nem nyúltak.

Seregbe gyűltek a többi, a király tartományaiban lakó zsidók is, helytállottak életükért, nyugtot szereztek ellenségeiktől és megöltek üldözőik közül hetvenöt ezret, de a prédához nem nyúltak. Ez Adár hónap tizenharmadikán történt, nyugtuk volt aztán tizennegyedikén, meg is tették azt lakoma és vigalom napjának. A súsánbeli zsidóknak pedig, kik a hónap tizenharmadikán és tizennegyedikén is seregbe gyűltek, csak tizenötö-

dikén volt nyugtuk, s azért azt tették meg lakoma és öröm napjának. Azért van az, hogy a vidéki városokban szét-szórta lakó zsidók az Adár hónap tizennegyedikét tartják vigalom, lakoma és ünnep napjának, amikor is ajándékokat küldenek egymásnak.

Mordekháj és Eszter elrendelik a púrim-ünnepet.

Ezek után feljegyezte Mordekháj ez eseményeket és leveleket küldött Achasz-vérós király minden tartományában lakó zsidókhoz, a távoliakhoz, mint a közel-lakókhoz, hogy határozzák el Adár hónap tizennegyedik és tizenötödik napjának minden esztendei megünneplését; azokét a napokét, melyeken a zsidók nyugtot szereztek ellenségeiktől és azért a hónapét, melynek bánata vigalomra, gyásza ünnepnapra fordult, — hogy tegyék meg azokat lakoma és vigalom napjainak, amikor is egymásnak ajándékokat és a szegényeknek adományokat küldjenek. Magukra is vállalták a

zsidók, amit már megkezdettek és ahogy Mordekháj írta nekik. Mert az agágita Hámán, Hammedáta fia, minden zsidók ellensége, elveszejtésükre tört és púrt, sorsot vettetett, hogy réműletek közt veszejtse el őket, de mikor Eszter eléje járult, írásban adta ki a király, hogy a zsidók ellen forralt gonosz terve önfejére hulljon, s fiaival együtt bitóra került. Azért is a púr-ról e napokat púrimnak nevezték. S mind e levélben elmondottak, a látott és átélt események miatt elhatározták és magukra, maradékaikra és a hozzájuk csatlakozókra örök törvényül vállalták a zsidók, hogy ezt a két napot esztendőről-esztendőre megünneplik, rendeletük szerint, idejében. És e napokról valóban megemlékeznek és megünneplik őket minden nemzedékben, minden nemzetségnél, minden tartományban, minden városban és e púrim-napok nem vesznek ki a zsidók köréből és emlékük nem szűnik meg maradékaiknál.

Megírta aztán Eszter királyasszony, Abichájil leánya és Mordekháj, a zsidó, mind e nagyszerű eseményeket, hogy

A Biblia Legszebb Könyvei

igazolják a második púrim-levelet is, melyet Achaszvérós birodalma százhuszonhét tartományának minden zsidóihoz igaz békesség szavaival küldöttek el, hogy megszilárdítsák e púrim- napoknak idejükben való megtartását. Ekként rendelte el nekik Mordekháj, a zsidó, és Eszter királyasszony és törvényül tették ők is, maguk és maradékaik számára, a bűntöket és könyörgéseiket is. Eszter szava aztán meg is állapította a púrim e dolgait s azokat könyvbe írták.

Mordekháj népe javán fárad.

Achaszvérós király pedig adót vetett az országra és tenger szigeteire, de hatalmának és dicsőségének minden cselekedete, meg Mordekháj nagyságának története, ahogy őt a király nagyra tette, nemde Média és Perzsia királyainak krónikáiban van megírva. Bizony Mordekháj, a zsidó, ki a király mellett második, a zsidók főembere és testvérei seregének kedveltje volt, mindig népe javán fáradozott és nemzetsége békéjéért emelt szó

Ester veles Mordekháj!